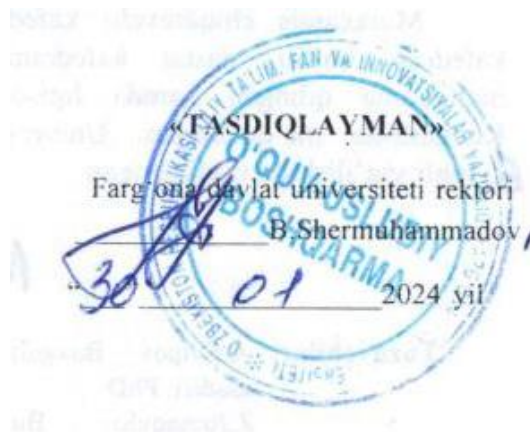

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG‘ONA DAVLAT UNIVERSITETI

60111200 – Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi
ta’lim yo‘nalishi bitiruvchilari uchun mutaxassislik fanlararo
YAKUNIY DAVLAT ATTESTATSIYASI
DASTURI

D A S T U R I

Bilim sohasi:	100000 – Ta’lim
Ta’lim sohasi:	110000 – Ta’lim
Ta’lim yo‘nalishi:	60111200 – Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi

Farg‘ona -2024 yil

Ushbu dastur O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligining 2009-yil 22-maydagi 160-son buyrug‘i bilan tasdiqlangan “O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim muassasalari bitiruvchilarining yakuniy davlat attestatsiyasi to‘g‘risida NIZOM” (hozirga qadar mazkur Nizomga bir necha bor o‘zgartirishlar kiritilgan bo‘lib, 2018-yil 7-noyabrdagi 26-sonli buyrug‘iga binoan so‘nggi o‘zgarish bo‘lgan)ga asosan ishlab chiqildi.

Mutaxassis chiqaruvchi kafedra Tasviriy san’at kafedrasini bo‘lib, dastur Tasviriy san’at kafedrasining 2023-yil 27-dekabrdagi 5-yig‘ilishida muhokama qilingan hamda San’atshunoslik fakultetining 2023-yil 28-dekabrdagi 5-sonli Kengashida ma’qullangan. Universitet kengashining 2024-yil 30-yanvardagi 6-sonli yig‘ilishida tasdiqlangan.

Tuzuvchilar:	Qurbonova B.M.	FarDU san’atshunoslik fakulteti tasviriy san’at kafedrasini mudiri
	Boboyeva Z.A.	FarDU san’atshunoslik fakulteti tasviriy san’at kafedrasini katta o‘qituvchi
	Yuldashev I.T.	FarDU san’atshunoslik fakulteti tasviriy san’at kafedrasini katta o‘qituvchisi
Taqrizchilar:	Sulaymonov A.P.	FarDU san’atshunoslik fakulteti tasviriy san’at kafedrasini dotsenti, p.f.n.
	Madaminov J.Z.	FarPI “Chizma geometriya va muhandislik grafikasi” kafedrasini p.f.b.f.d. (PhD)

Kafedra mudiri: B.M.Qurbonova

Fakultet dekani: I.B.Siddiqov

KIRISH

Mazkur dastur 60111200 – Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi yo‘nalishi bitiruvchilarining uch yil mobaynida **ixtisoslik** fanlarini o‘qib o‘zlashtirganlik darajasini aniqlash uchun o‘tkaziladigan Yakuniy Davlat Attestatsiyasi sinovlari bo‘yicha ishlab chiqilgan.

2023/2024 o‘quv yilida bitiruvchilarda O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligining 2018-yil 25-avgustda 744-son bilan tasdiqlangan o‘quv rejasidagi umumkasbiy va ixtisoslik fanlaridan o‘tkaziladi.

YAKUNIY DAVLAT ATTESTATSIYASI o‘tkaziladigan fanlar tarkibi:

1. Qalamtasvir (majburiy fanlari)
2. Rangtasvir (majburiy fanlari)
3. Grafik tasvirlash asoslari (majburiy fanlari)
4. Tasviriy san’at o‘qitish metodikasi (majburiy fanlari)
5. Chizmachilik (majburiy fanlari)

“Qalamtasvir” o‘quv fani bo‘yicha

Qalamtasvir-barcha tasviriy san’at turlarining; Qalamtasvir, dekorativ- amaliy san’at, grafika, xaykaltaroshlikning asosi sifatida bo‘lajak pedagog rassomlarga borliqni ko‘rib-kuzatib to‘g‘ri tasvirlash, borliqni idrok etish, qo‘l, ong va sezgilarini shakllantirish hamda bo‘lajak rassom-pedagoglarni tasviriy san’at asoslariga o‘rgatishni maqsad qilib qo‘yadi.

Qalamtasvir faninig asosiy vazifasi boshqa kasbiy fanlari qatorida bo‘lajak o‘qituvchi-rassomlarni tayyorlashda asosiy mezon hisoblanib, u talabalarga amaliy mashg‘ulotlar orqali olib boriladi. Shuni ta’kidlash kerakki, amaliy mashg‘ulotlar qatorida nazariy bilimlar ham bo‘lajak rassom-pedagoglarga ularning keyingi pedagogik va ijodiy faoliyatlarida muhim o‘rin tutadi.

«Qalamtasvir» fani bo‘yicha to‘liq kursni tugatgandan so‘ng bo‘lajak bakalavrlar quyidagi bilimlarga ega bo‘lmoqliklari lozim:

- qalamtasvirning tasviriy san’atda tutgan o‘rni;

-qalamtasvir mashg‘ulotlarini o‘tishda tasviriy san’at asoslari, kompozitsiya qonuniyatlari, chiziqli, havo, perspektivalari, nisbatlar, konstruktiv tuzilish qoidalari, yorug‘ soya bo‘laklari, tus taxlili, sirlarni ajratish, materiallar xususiyatlari, turli tasvirlash vositalaridan foydalanish **bilimlarga ega bo‘lish kerak;**

-talaba qalamtasvir darslarini rejalashtirish, natyurmort, portret, qiyofachining har-xil ko‘rinishida postanovkalar tashkil etish, tasvirlash texnologiyasini qo‘llash, o‘quvchilarga qalamtasvir mashg‘ulotlarini tashkil etishda san’at asarlarini tahlil eta olish, yaxshi o‘zlashtiruvchi va boshlovchi

o'quvchilar bilan individual darslar olib borish, o'quvchilar ijodiy ishlarini baholay olish **ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.**

Adabiyotlar ro'yhati

1. Baymetov B. "Qalamtasvir". Darslik 1-qism.- Toshkent, 2006.
2. Xalilov R. "Risunok" Izdatelstvo "Navruz" 2013
3. Qurbonova B. "Qalamtasvir" Darslik. – Farg'ona 2023

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Boymetov B. "Qalamtasvir" Pedagogika institutlari va universitetlari talabalari uchun o'quv qo'llanma. - Toshkent, 1997.
2. Tojiyev B. Maxkamova S. "Qalamtasvir" (dastlabki saboqlar). Metodik qo'llanma. Toshkent.2013.
3. Paul Thomas. Anita Taylor "Drawing London" 2011.
4. Baymetov B. " Plastik anatomiya " amaliy mashg'ulotlar. O'quv qo'llanma. - Toshkent, 2011.
5. Xorijiy adabiyotlar. John Hagen "Learn How to Draw-Drawi".2002.
6. Brington Barber "Full course of the drawing". Barselona-2014.

Elektron ta'lim resurslari

1. www.nbgf.intal.uz
2. www.Ziyo-Net.Uz.
3. www.tdpu.uz

"Rangtasvir" o'quv fani bo'yicha

Rangtasvir - qalamtasvir, dekorativ - amaliy san'at kabi tasviriy san'at fanlariga; asosiy zamin bo'lib xizmat qilib, bo'lajak pedagog rassomlarga borliqni ko'rib- kuzatib to'g'ri tasvirlash, muhitni undagi ranglami idrok etish, qo'l, ong va sezgilarini shakllantirish hamda bo'lajak rassom-pedagoglami tasviriy san'at asoslariga o'rgatishni maqsad qilib qo'yadi.

Fanni o'qitishdan maqsad - rangtasvir -barcha tasviriy san'at turlarining; asosi sifatida kelajakda tasviriy san'at o'qituvchisini rangtasvir fani nazariyasi va amaliy ko'nikmalari bilan qurollantirish, ijodiy qobiliyatini o'stirish, tasviriy san'atga mos bilim, ko'nikma va malakalami shakllantirish, hamda pedagogik faoliyatga puxta tayyorlashdan iboratdir. Fanni o'qitishning vazifasi - bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarini badiiy jihatdan tarbiyalash, ularning badiiy didlarini yuksaltirish, tasviriy san'at asarlari bilan chuqur tanishtirish, ularni nafosat borasidagi fikr va mulohazalarini yuksaltirish, tasviriy san'at asarlarini ko'rish va tushunish ko'nikmalarini hosil qilishdan iborat. Shuningdek, talabalarga, bo'lajak rassom- pedagoglarga ko'ribkuzatib, tahlil qilib to'g'ri tasvirlash, atrof-muhitni, borliqni idrok etish, rang sezish, rangtasvir asarlarini yaratish malakalarini shakllantirishdan iboratdir. Realistik rangtasvir ishlash san'ati borliqni haqqoniy obrazlarda ifoda etish mahoratini rivojlantirishni o'z oldiga maqsad qilib qo'yadi.

Talaba:

- rangtasviming tasviriy san'atda tutgan o'mi;

- rangtasvir mashg'ulotlarini o'tishda tasviriy san'at asoslari, kompozitsiya qonuniyatlari, chiziqli, havo, perspektivalari, ufq tekisligi siluet, konstruktsiya, masshtab, nisbatlar, materiallar xususiyatlari, rang-tus, yorug'-soya qonuniyatlari, turli tasvirlash vositalaridan foydalanish *to'g'risida bilimga*;
- rangtasvir darslarini rejalashtirish: natyurmort, portret, odamning turli holatlaridan postanovkalar tashkil etish, uni rangda tasvirlash texnologiyalari, uslublari, talabalarga rangtasvir mashg'ulotlarini tashkil etish, san'at asarlarini kompozitsion, rang va mazmun jihatdan tahlil eta olish, yaxshi o'zlashtiruvchi va boshlovchi o'quvchilar bilan individual darslar olib borish, ular ijodiy ishlarini baholay olish *ko'nikmalariga*;
- tasviriy san'at tarixi va nazariyasi, rangshunoslik, kompozitsiya qonuniyatlari va plastik anatomiya, portret xarakteristikasi va psixologik echim, o'quv va akademik rangtasvir ishlash metodlari va metodologik asoslari, rangtasvir ishlash texnologiyasi, oddiy narsalami bitta rang bilan grizaylda ishlashdan murakkab ko'rinishlarni butun ranglar ko'lamida tasvirlay olish, rangtasvir kompozitsiyasi, tasviriy san'at asarlarini yaratishda rangtasviring ahamiyati haqida shaxsiy fikrga ega bo'lish, turli tasvirlash vositalarida kompozitsiyalar tuzish *malakalariga ega bo'lishi kerak*.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati.

Asosiy adabiyotlar:

1. S.Abdirasilov, N.Tolipov "Rangtasvir" "Innovatsiya-Ziyo" Toshkent , 2019
2. Nurmanov Erkin Atambaevich. "Rangtasvir" o'quv qo'llanma - T.; 2018.
3. F.Erkaboyeva, N.Mirsolihova "Rangtasvir" o'quv qo'llanma –T.; 2018
4. M.T.Yunusaliyev "Rangtasvir" o'quv qo'llanma – Farg'ona 2022.

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. Abdirasilov S., Tolipov N. "Rangtasvir" «BILIM» O'MKHTM Toshkent , 2005
2. Халилов Р. Акварель Издательство «Навруз» 2013
3. Xudayberganov R.A. "Tasviriy san'atda rang", O'quv qo'llanma. elektron resurs. T. TDSI O'q. Bosmaxonasi, 2004 y. 79 b.
4. Xudayberganov R. "Rangshunoslik asoslari". o'quv-uslubiy qo'llanma –T.; 2006 y. 180-b
5. Yusupov O. "Rangtasvirda akvarel bilan ishlash texnikasi va texnologiyalari. O'quv uslubiy qo'llanma. Toshkent. 2011y.
6. Soibov T.Z. «Rangtasvir» o'quv kitobi. Toshkent 2007 й.
7. Mamatova A.. "Rangtasvir va chizmatasvir fanlaridan o'quv-uslubiy ko'rsatmalar" / T.; Fan va texnologiya, 2017. - 52 b.
8. P.Thomas, A.Taylor Drawing, London-2011
9. B.Barber "Full course of the drawing", Barselona-2014.
10. Xalilov R.Sh. «Akwarel» Toshkent 2009 yil.

Axborot manbaalari

1. <http://www.edu.uz>– O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi sayti
2. <http://www.uzedu.uz> – O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi sayti.
3. <http://sites.ziynet.uz>- San’atga oid saytlar.

“Chizmachilik” o‘quv fani bo‘yicha

Chizmachilik fani har qanday geometrik jismlarning, ob’ektlarning chizmasini hamda grafik modelini tuzish va o‘qishdan iboratdir.

Fanning maqsadi – talabalarga kelajakda o‘zlarining texnik fikrlarini chizma orqali namoyon qilish, tasvirlangan har qanday buyum, yoki ob’ektlarning chizmasi bo‘yicha ishlash printsipli va konstruktiv tuzilishini tushunib olish va tasavvur qila olish uchun bilim, ko‘nikma va malaka berishdan iborat.

Chizmachilik quyidagi maqsadlarni ko‘zda tutadi:

1) Turli detal, mashina va shunga o‘xshashlarni to‘g‘ri burchakli va aksonometrik proyeksiyalarda tasvirlash usullarini (chizmalar chizishni o‘rgatish);

2) Chizmalarda tasvirlangan narsalar, uzal, detal va shunga o‘xshashlarning fazoviy shakllarni fikran tasavvur qilish (chizmalarni o‘qish) mahoratini shakllantirish.

Bakalavr:

- Standartlashtirish tizimi;
- Mashinasozlik materiallari;
- Materiallarga ishlov berish usullari;
- Texnik o‘lchashlar va ularning turlari;
- Loyihalashda chizma ishlarini avtomatlashtirish to‘g‘risida tasavvurga ega bo‘lishi;
- Konstruktorlik xujjatlarining yagona tizimi (KXYAT)ning asosiy holatlari;
- Mashinasozlik chizmalaridagi asosiy shartliliklar va belgilashlar;
- Buyumlarning chizmalarda tasvirlanishi;
- Mashina va uskunar detallarining eskiz va ish chizmalari;
- Ajraluvchi va ajralmaydigan birikmalarni tasvirlash;
- Aksoometrik proyeksiyalari va ularning turlari;
- Uzatmalar va ularning detallarini tasvirlash;
- Yig‘ma birlik chizmalarini tuzish va o‘qish;
- Sxematik chizmalarni o‘qish;
- Qurilish chizmalarini tuzish va o‘qish;
- Son belgisi proyeksiyalari;
- Kompyuterda turli buyumlar chizmalarini bajarish;
- Aksonometrik proyeksiyalarning barcha turlarini yasay olish;
- Buyumlarning eskizi va ish chizmalarini tuza olish;
- Vint sirtli buyumlarining chizmalarini chiza olish;
- O‘quv jarayonini loyihalashtirishni bilishi va malaka hosil qilishi;
- INTERNET tarmoqlarida kompyuter xizmatlaridan foydalana olish;

- Mustaqil ishlarini ilmiy metodik jihatdan tashkil etish bo'yicha ko'nikmalariga ega bo'lishi lozim.

Adabiyotlar ro'yhati

1. J.Yodgorov, «Geometrik va proeksion chizmachilik», T., «Fan». 2008.
2. Sh.K.Murodov va boshqalar, Topografik chizmachilik, T., Cho'lpon, 2009
3. J.Yodgorov, Mashinasozlik chizmachiligi, T., O'zbekiston, 2009
4. I.Rahmonov, A.Valiyev. Chizmachilik, "Voris-nashriyot" Toshkent-2011
5. A.Valiyev. Chizmachilik (Geometrik chizmachilik) T., TDPU rizografi, 2013.
6. M.Xalimov. Chizmachilik (Geometrik va proyeksion chizmachilik) T., TDPU rizografi, 2013.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. J. Yodgorov, A.Narzullayev. Topografik chizmachilik – Namangan, 2012.
2. Raxmonov I., Abduraxmonov A., Chizmachilikdan ma'lumotnoma T. «Alisher Navoiy nomidagi Milliy kutubxona ». 2005.
3. A.A.CHEkmarev, Nachertatel'naya geometriya i cherchenie, M.2006, Vysshee obrazovanie.
4. Qirg'izboyev YU. va boshqalar. Mashinasozlik chizmachiligi kursi. T. «O'qituvchi». 1981.
5. Raxmonov I. Chizmalarni chizish va o'qish T. «O'qituvchi». 1992.

Elektron ta'lim resurslari

1. www.tdpu.uz
2. www.pedagog.uz
3. www.Ziyonet.uz
4. www.edu.uz
5. [tdpu-INTRANET. Ped](#)

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasini o‘qitish metodikasi” o‘quv fani bo‘yicha

«Tasviriy san’at va muhandislik grafikasini o‘qitish metodikasi» fani barcha tasviriy va amaliy san’atga oid – «Qalamtasvir», «Rangtasvir», «Kompozitsiya», «Haykaltaroshlik», «Tasviriy san’at tarixi» va boshqa fanlar hamda muhandislik grafikasiga oid - «Chizma geometriya», «Chizmachilik» «Kompyuter grafikasi» va boshqa fanlar bilan uzviy bog‘liq. Ayniqsa, fiziologiya u pedagogika-psixologiya fanlarining nazariy va amaliy xulosalariga tayanadi. Shu bilan birga tasviriy san’at va muhandislik grafikasi fanlarining umumiy va xususiy metodikasi uchun nazariy va amaliy asos hisoblanadi. Shuningdek, umumiy o‘rta ta’lim maktablari va kasb-hunar kollejlaridagi matematika, botanika, biologiya, geografiya, zoologiya, fizika, mehnat fanlari bilan bevosita bog‘liq holda olib boriladi.

«Tasviriy san’at va muhandislik grafikasini o‘qitish metodikasi» fani talabalarni umumiy o‘rta ta’lim maktablari va kasb-hunar kollejlarida tasviriy san’atni va muhandislik grafikasi mashg‘ulotlarini to‘g‘ri tashkil qilish, o‘quvchilarda shu fan bo‘yicha puxta bilim, ko‘nikma va malakalarni

shakllantirish uchun eng samarali metodik vositalarni tanlashda bo'lajak o'qituvchilarga yordam berishni asosiy maqsad qilib belgilaydi.

Yuqorida zikr etilgan maqsad va vazifalarni hal qilishda o'qitishning zamonaviy interaktiv metodlari va axborot texnologiyalaridan o'z o'rnida unumli foydalanish ijobiy natija berishi bilan ahamiyatlidir.

«Tasviriy san'at va muhandislik grafikasini o'qitish metodikasi» fanini o'zlashtirishda darslik, o'quv uslubiy qo'llanmalar va ma'ruza matnlari, elektron adabiyotlar va tasvirlar, elektron materiallar, tasviriy san'at atributlaridan to'la foydalaniladi. Yetuk o'zbek va xorijiy tasviriy san'at usta rassomlarining jahon miqyosida tan olingan san'at asarlari namunalari, hamda metodik jihatdan mukammal reproduktiv ishlari; zamonaviy kompyuter texnologiyalaridan foydalangan holda mashg'ulotlar tashkil etish; talabalarga mashg'ulot o'tishda milliy san'at namunalari foydalaniladi. Buyuk san'at ustalari va ularning ijod etish jarayonlarini aks ettirishga bag'ishlangan kino lentlari, chop etilgan namuna va elektron versiyalaridan keng foydalaniladi.

«Tasviriy san'at va muhandislik grafikasini o'qitish metodikasi» fanini o'zlashtirishda darslik, o'quv uslubiy qo'llanmalar va ma'ruza matnlari, elektron adabiyotlar va tasvirlar bilan birga plakatlari, modellar va boshqa ko'rgazmali qurollar foydalaniladi.

Dars jarayonida talabalar faolligini oshirish uchun mashg'ulotlarda savol-javob, diskussiya, suhbat va didaktik o'yinlar hamda interaktiv texnologiyalar, ijodiy faoliyatini rivojlantirish, tabaqalashtirib o'qitish, kredit texnologiya va kompyuter texnologiyalaridan foydalanish nazarda tutiladi.

Adabiyotlar ro'yhati

1. Abdiraslov S. "Tasviriy san'at va uni o'qitish metodikasi". O'quv qo'llanma. – Toshkent. Ilm-Ziyo, 2011.
2. Abdiraslov S. "Tasviriy san'at o'qitish metodikasi". Darslik. – Toshkent. «Fan va texnologiya», 2012.
3. Abdiraslov S., Tolipov N. Tasviriy san'at o'qitish metodikasi. (amaliy mashg'ulotlar). O'quv qo'llanma. – T.: «Aloqachi», 2007.
4. Ro'ziev e.I., Ashirboev A.O. "Muhandislik grafikasini o'qitish metodikasi". – Toshkent. Ilm-Ziyo 2010.

“Grafik tasvirlash asoslari” o'quv fani bo'yicha

«Grafik tasvirlash asoslari» fani barcha ishlab chiqarishning asosiy vositalari bo'lgan mashina buyumlari, dastgoh va mexanizmlarni texnik hujjatlaridagi tasvirlarni bajarishning nazariy va amaliy tartibi, qoidalari hamda qonuniyatlarini o'rgatishda ahamiyati katta. Shuningdek, ushbu fan arxitektura-qurilish sohasida turli bino va yer osti hamda yer usti inshootlarini loyihalashda muhim o'rin tutadi. Bundan tashqari chizmalarni bajarishda geometrik yasashlar, buyumlarni tasvirlash, chizmalarni tuzish va o'qish, chizmalarda shartlilik va soddalashtirishlar, geometrik modellashtirish, ajraluvchi va ajralmas birikmalar,

ish chizmalar, sxemalar va qurilish chizmalari haqida chuqurlashtirilgan. Uning mazmuni shu soha magistratura yo‘nalishiga tayyorlovchi bosqich bo‘lib xizmat qiladi.

“Grafik tasvirlash asoslari” fani bo‘yicha talabalar:

- dunyoqarashini, madaniy saviyasini, ijodiy fikrlashini o‘stirish;
- xalqlarning o‘tmishi, tasviriy san’ati merosiga, uning rivojlanishiga bo‘lgan hurmatini shakllashtirish;
- inson hayotida grafikaviy bilimlarning o‘rni va roli, uning tarixiy ildizlari milliy xususiyatlari to‘g‘risida keng ma’lumotlarni bilish;
- O‘zbekistonda grafika fanlari tarixi va uning rivojlanishi yo‘nalishlari to‘g‘risida keng ma’lumotlarga ega bo‘lishi;
- O‘rta Osiyo qomusiy olimlarining geometriya sohasida qilingan ayrim ishlari haqida tushunchalarga ega bo‘lishi;
- bkasbiy va ish faoliyatida grafika tarixiga oid materiallarni qo‘llash bilan yuqori didni rivojlantirish
- fazoviy, geometrik va tabiiy jismlarni sirt yoki tekislikda tasvirlashning nazariy asoslari va amaliy tatbiq qilishni;
- parallel va markaziy proyeksiyalarda pozitsion va metrik masalalarni echishning asoslari va echish algoritmlarini umumiy printsplarini;
- fanning bo‘ljak mutaxassis uchun ilmiy va amaliy ahamiyatini;
- chizma geometriya nazariyasi va metodlaridan turli geometrik, texnikaviy maslarni yechishda, shuningdek, rasm ishlash amaliyotida unumli usulni tanlay olish va uni qo‘llay bilish;
- avvaldan berilgan shartlarga asosan sodda egri chiziq va sirlarni loyihalash ko‘nikmasi;
- aksonometriya nazariyasini chuqur o‘zlashtirib, yaqqol tasvirlar yasashda ulardan keng foydalana olish;
- ortogonal va aksonometrik proyeksiyalarda soya yasay olish malakasi;
- chizmalarni chizmachilik asboblari yordamida aniq qilib, to‘g‘ri bajara olish malakasi;
- perspektiv tasvirlarni zamonaviy texnik vositalardan foydalanib qurish darajasiga ega bo‘lishi;
- perspektivada soyalar yasashni, ko‘zgu va suv sathidagi aks tasvirlarning perspektivalarini bajara olishi;
- markaziy proyeksiyalarda pozitsion va metrik masalalarni echish va perspektiva yasashning amaliy usullarini egallashi;
- ob’ekt perspektivasini qurishda maqsadga muvofiq, eng qulay usulni tanlay olishi va uni tadbiq qilishi;
- egallagan bilimlarini o‘qituvchilik, dizaynerlik va rassomchilik faoliyatida hamda arxitektura-qurilish inshootlarini loyihalashda tadbiq qilish malakasiga erishishidan iborat.

Adabiyotlar ro'yhati

1. Murodov Sh.K. va boshqalar. Chizma geometriya. Toshkent, «Iqtisod-moliya», 2006, 2008.
2. Qulnazarov B.B.. Chizma geometriya. Toshkent, «O'zbekiston», 2006.
3. Yodgorov J. va boshq. Mashinasozlik chizmachiligi. T., «O'zbekiston», 2009.
4. Yodgorov J. va boshq. «Geometrik va proektsion chizmachilik», T., «Oqituvchi». 2008
5. Yodgorov J., Qobiljonov K. va boshqalar. Chizmachilik. T., 1992.
6. Murodov Sh.K. va boshqalar, Topografik chizmachilik, T., Cho'lpon, 2009
7. Valiyev A.N. Perspektiva. Toshkent, «Voriz-nashriyot», 2009.
9. Raxmonov I., Abduraxmonov A. Chizmachilikdan ma'lumotnoma. T., «O'qituvchi». 2005.
10. Ismatullaev R.Q. Chizma geometriya. Toshkent, "TDPU rizografi". 2003.

QALAMTASVIR

fanidan savollar:

1. Grafit deb nimaga aytiladi?
2. Qalamtasvir nima?
3. Qalamtasvirda foydalaniladigan anjomlar nomini yozing.
4. Barcha narsa va buyumlar simmetrik, garmonik hamda matematik jihatdan muayyan o'lchamlarga ega ekanligi xaqida fikrlarni ilgari surgan rassomlar kimlar?
5. Qalamtasvir ishlashda yuqori darajada aniqlik va ilmiy asos bo'lishi kerak degan so'zlar qaysi rassomga tegishli?
6. Uyg'onish davri rassomlik maktablarida nechta o'quvchi taxsil olgan?
7. Qalamtasvir bajarish metodlari zaminida narsaning o'ziga qarab tasvirlash mashqlari yotadi degan so'zlar muallifi kim?
8. "Grafika" – bu ...
9. "Kompozitsiya" -bu ...
10. Parij qalamtasvir va haykaltaroshlik Qirollik akademiyasi nechanchi yilda tashkil etildi?
11. Mashhur rassom, portret ustasi Piter Paul Rubens qayerda tavallud topgan?
12. Yugoslaviyalik rassom pedagog kim?
13. Qalamtasvirda portret ishlash metodikasi qaysi haykal namunasi asosida o'rganiladi?
14. Hajmli rasm ishlash ya'ni yorug' - soya metodini ... birinchi qo'llagan. Nuqtalar o'rniga kerakli so'zni qo'ying.
15. Toshkentdagi Amir Temur haykali siymosini kim yaratgan?
16. Andijondagi Bobur haykalini kim yaratgan?
17. Biron tasvirdan nusxa olishda nimadan foydalaniladi?

18. "Odamning qisqa proporsiyasi yoki akademik shaklini chizish" asarining muallifi kim?
19. Garmoniya – bu: ...
20. Grizayl – bu: ...
21. Bosqichma – bosqich rasmni chizish usulini yozing?
22. Drapirovka - bu: ...
23. "Yetti go`zal" devoriy sur`atni muallifi kim?
24. Janr so`zining ma`nosi?
25. Fransuzcha jonsiz tabiat ma`nosini anglatuvchi janr qaysi?
26. Komponovka – bu: ...
27. Grafit (qora qalam) qachondan ishlatila boshlangan?
28. Natiurmort so`zining ma`nosi qaysi qatorda to`g`ri yozilgan?
29. Mazmunli kompozitsion-markaz nima?
30. Naturaga qarab tasvirlash – bu: ...
31. Xusayn Boyqoro portreti muallifini aniqlang?
32. Qalamtasvirda rasm ishlashda qo`llaniladigan qalam turlarini yozing?
33. Tushuvchi soya deb nimaga aytiladi?
34. Alisher Navoiy portreti muallifi kim?
35. O`zbekistonlik natiurmort ustalari kimlar?
36. Nima uchun qush va hayvonlarning tulumlari chiziladi?
37. O`rganish uchun bajariladigan mukammal qalam tasvir?
38. Plener – bu:
39. Tasviriy san`atni asosi nima?
40. Chizma tasvirda ishlatiladigan qurollar- bu:
41. Shaxsiy soya – bu:
42. Eskiz - bu:
43. Xajmdorlik deb nimaga aytiladi?
44. San`at asarining asosiy mezonini nima?
45. Qalamda oq-qora tasvirga asoslangan chizma qaysi uslubga kiradi?
46. Qalamtasvir qaysi tasviriy san`at turlarining asosi?
47. Qalamtasvir fani talabalarga qaysi qonunlarni o`rgatishni maqsad qilib qo`yadi?
48. Qalamtasvirda tasvirlashning qanday asosiy turlari mavjud?
49. Haqiqiy soya va tushuvchi soyani farqi nimada?
50. Mavzuli qalamtasvir deganda nimani tushunasiz

Rangtasvir

fanidan savollar:

1. O`zbekiston tabiati manzaralari asosan qaysi ranglar turkumida ifodalanadi?
2. Xolst nima?
3. Akril bo`yog`ining moybo`yoqdan farqi nimada?
4. Jigarrang rang qaysi bo`yoqlardan hosil bo`ladi?
5. Akril bo`yog`i necha daqiqada quriydi?
6. Akvarel bo`yog`ining o`ziga xos xususiyati nimada?
7. Akril bo`yog`i moybo`yoq bilan qo`shilishi mumkinmi?
8. Akril va akvarel bo`yog`i bir-biriga qo`shiladimi?

9. Moybo‘yoq, xolst, mo‘yqalam, lok, razbovitel tasviriy san‘atning qaysi turida qo‘llaniladi
10. Nemis tabiatshunos olimi G.L. Gelmgols nechanchi asrda rangshunoslik nazariyasida muhim yangilik yaratdi?
11. Rangtasvir xaqida 3 kitob muallifi kim?
12. Rangtasvirda ishlatiladigan maxsus qog‘oz turi?
13. Rasm chizishda ko‘zgu nima uchun ishlatiladi?
14. Tempera tasviriy san‘atning qaysi turida ishlatiladi?
15. “Etyudni shunday tasvirlash kerakki, birdan yer bilan suvni osmonga nisbatan tus munosabatlarini anglab, mohiyatini ilg‘ab olish kerak” so‘zlar muallifi kim?
16. Proporsiya so‘zining ma‘nosi?
17. Akvarel bo‘yog‘ida dastlabki mashqlar bajarish necha bosqichdan iborat?
18. “Blik” deganda nimani tushunasiz?
19. Buyumlarni tasvirlashda sinch (kar-kaz) usulini joriy etgan rassom-pedagog kim?
20. Ko‘zni kesib o‘tuvchi chiziq qayerdan o‘tadi?
21. Qurigan qalin qatlam yuzasiga yorqin yoki yarim yorqin ranglarning berilishi bu...?
22. Politra nima?
23. Hajm necha o‘lchovda bo‘ladi?
24. Mastixindan qaysi san‘at turida ishlatiladi?
25. Havo perespektivasi nima?
26. Qanday ranglar qo‘shiluvidan qora rang hosil bo‘ladi?
27. Rangtasvir-orqa fonida qanday rangdagi matolar bo‘ladi?
28. Mahobatli asar yaratuvchi rassomlardan kimlarni bilasiz?
29. “Blik” qanday jismlarda aniq ko‘rinadi?
30. Dunyoga mashhur “Ermitaj” muzeyi qaysi shaharda joylashgan?
31. Portret nima?
32. “Refleks”(shu‘la) nima?
33. Rangtasvirda sun‘iy yorug‘lik nima uchun kerak?
34. Natura nima?
35. Dunyodagi yagona rangshunoslik instituti qayerda joylashgan?
36. Santa Mariya Della-Gratsiya asarining muallifi kim?
37. Rangtasvirga xos atamalar?
38. “Tong”, “Onalik” asarining muallifi kim?
39. Har qanday san‘at asarining negizini nima tashkil qiladi?
40. Salvador Dali tasviriy san‘atning qaysi yo‘nalishida ijod etgan?
41. Jamlab qo‘yilgan buyumlar yig‘indisi nima deb ataladi?
42. Rangtasvirda birinchi bosqich?
43. Rangshunoslikka oid atamalar qaysi qatorda to‘g‘ri berilgan?
44. Allaprima so‘zi qanday tildan olingan?
45. Rasm chizish jarayoning birinchi bosqichida qanday vazifa bajariladi?
46. Harakatdagi tez o‘zgaruvchan holat nima deb ataladi?
47. Gipsdan ishlangan gullar shakli nima deb ataladi?
48. Uchta asosiy spektraviy ranglar qaysilar?

- 49..To'ldiruvchi rang deganda nimani tushunasiz?
50.Rantasvirda hajm qanday aniqlanadi?

**Grafik tasvirlash asoslari
fanidan savollar:**

1. Geometriya so'zining ma'nosi?
2. Geometriya qayerda vujudga kelgan?
3. Gretsiyada geometriya asoschisi qadimgi 7 donishmandlar dan biri kim?
4. Xifi exromining balandligini 1chi bo'lib o'lchab bergan kim?
5. Xitoyliklarning "CHupey"nomli traktatida qanday malumotlar berilgan?
6. Birinchi bo'lib ilmiy geometriyaga asos solgan Gretsiyalik olim kim?
7. Falesning shogirdi, sharq falsafasi va dinidan tasirlangan va o'z maktabiga asos solgan grek olimi?
8. Pifagor sonlari deb qanday sonlarga aytiladi?
9. Pifagorning shogirdi yangi geometriya fani asoschisi eramizdan avvalgi 427-347 yilda yashagan
10. Qaysi geometrik tadqiqot Falesga tegishli?
11. O'zbek tilida chizma geometriya darsligini kim yozgan?
12. "Negizlar"kitobi qaysi olimga tegishli?
13. Birinchi bo'lib sonlarni juft va toq, tub va murakkab sonlarga ajratgan olim kim?
14. Peshtoqiga "kim geometriyani bilmasa bu binoga kirishi mumkin emas"degan yozuv yozilgan akademiya qayerda joylashgan?
15. Fanda tutgan o'rni ilmiy tekshirishlari bilan emas, pedagog xizmatlari bilan belgilanadigan olim kim?
16. Birinchi bo'lib yer shari meridianini o'lchagan olim?
17. CHizma geometriya fani asoschisi kim?
18. Gospar Monj qachon, qayerda tug'ilgan?
19. G.Monj necha yoshdan boshlab magistrLAR kollejida fizikada dars bera boshlaydi?
20. G.Monjning otasidan qolgan boylik?
21. Rossiyada chizma geometriya fani qachondan o'qitila boshlandi?
22. Parijda ochilgan markazlashgan umumiy ishlar maktabiga qanday nom berildi?
23. "Jism-bu uzunlik, kenglik va chuqurlikka ega bo'lgan narsadir" degan ta'rifi qaysi olimga tegishli?
24. CHizma geometriya fani birinchi qaysi davlatda o'qitila boshladi?
25. CHizma geometriya fani O'zbekistonda qaysi yildan boshlab o'qitilgan?
26. Professor Kolotov S.M.dan keyin Ukraina ilmiy maktabida kim raxbarlik qilgan?
27. Oliy o'quv yurtlari uchun "Mashinasozlik chizmachiligi" fanidan o'zbek tilida birinchi adabiyotni kim yaratgan?
28. Aylana qanday egri chiziq?

29. Professor S.M.Kolotov ilmiy maktabiga O'zbekistondan birinchi aspirant kim bo'lgan?
30. CHizma geometriya fani Respublika OTMlarining qaysi birida ilk bor ilmiy jixatdan rivojlana borgan?
31. O'zbekistondan grafika fanlaridan birinchi kim doktorlik disertatsiya himoya qilgan?
32. TDPU da grafika fanlari qaysi yildan boshlab o'qitila boshlangan?
33. Rossiyada chizma geometriya fanini rivojlantirishga katta xissa qo'shgan olim kim?
34. A0 formatning o'lchamlari qanday?
35. Chiqarish chiziqlari o'lcham chiziqlaridan necha mm chiqib turishi kerak?
36. O'lcham chiziqlari bilan kontur chiziqlari orasida masofa qancha?
37. O'zbekistonda "chizmachilik" va "chizma geometriya" fanlari qachondan boshlab o'qitila boshlandi?
38. Qirqimlar qaerlarda qo'llaniladi?
39. Detalga qarab, taqriban, chizmachilik asboblari siz ko'zda chamalab, qo'lda bajarilgan chizma...
40. O'rta Osiyolik mashhur matematik, astronom, "Algebra fanining asoschisi?"
41. Hindlarning o'nlik sistemasi raqamlarini soddalashtirdi va arab tilida bayon etdi. Uning risolasi tufayli o'nliklar arablarga, so'ngra Evropaga o'tdi...
42. Amerikalik sharqshunos D.Sarton uni "Barcha zamonlarning eng buyuk matematik"laridan biri deb tariflaydi. Bu alloma...
43. Xalq memorchiligida "Muhandislar sultoni" unvoniga sazovor bo'lgan, grafikaning rivojlanishiga katta xissa qo'shgan Samarqand rasadxonasini qurilishida qatnashgan alloma...
44. Hamma tomondan tekis ko'pburchaklar bilan chegaralangan jism nima deyiladi?
45. Ko'pyoqlikning ikki yog'i kesishgan chiziq qanday nomlanadi?
46. Sonlar bilan belgilangan proyeksiyalar qayerda qo'llaniladi?
47. P_1 ga parallel tekislik qanday tekislik deyiladi?
48. Frontal proeksiyalovchi tekislikning gorizontal proeksiyasi xga nisbatan qanday burchakda tasvirlanadi?
49. Yevropaning mashhur faylasuf va tabiatshunos olimlari Jordano Bruno, Dante, Rojer Bekon, A.Gelskiylar O'rta Osiyolik qaysi allomaning fikrlaridan foydalanganlar?
50. A1 formatning o'lchamlari qanday?

Tasviriy san'at va muhandislik grafikasini o'qitish metodikasi fanidan savollar:

1. Darsda o'quvchilar faoliyatini baholash yo'llari qaysi qatorda to'g'ri belgilangan?
2. Nuqta konusning yon sirtida bo'lsa, u sirtning qanday elementida joylashgan bo'ladi?
3. Qobiliyat turlari?

4. Chizmachilikning barcha turlarini asosi hisoblangan qanday chizmachilik mavjud?
5. Yozuvning ketma-ketligi rivojlanishini ko'rsating?
6. Santa Mariya della Gratsiya asarining muallifi kim?
7. A. Temurning dastlabki portretini kim yaratgan?
8. Muhandislik grafikasini o'qitish metodikasi fan sifatida qachon paydo bo'lgan?
9. Og'zaki ta'lim metodlari qaysi javobda ko'rsatilgan?
10. O'zbekistonda chizmachilik fan sifatida qachondan o'qitila boshlandi?
11. O'qitish metodlarini tanlash nimalarga bog'liq?
12. 1965 yilda yaratilgan "Orta maktabda chizmachilik o'qitish metodikasi"

darsligi muallifi kim?

13. "Statik" so'zi ning ma'nosi nima?
14. Chizmachilik qachondan boshlab alohida fan sifatida ajralib chiqdi?
15. Inson bosh qismi va tana tuzilishini tasvirlashda geometrik shakllarga solib o'rganish metodikasini amaliyotga tadbiiq etgan rassom.
16. Kesuvchi tekisliklar o'zaro kesishuvchi bo'lsa, qanday qirqim deyiladi?
17. Qalamtasvir darslarida tasvirlash vositalaridan foydalaniladi.
18. To'g'ri chiziq aylana yoyining bitta nuqtasi orqali, unga nisbatan silliq o'tsa, bu nuqta nima deyiladi?
19. Kundalik voqea-hodisalar tasvirlangan asarlar san'atning qaysi janriga mansub?
20. Qanday dars turlarini bilasiz ?
21. Rembrandt Xarmes van Reyn tasviriy san'atning qaysi janrida ijod etgan?
22. Tasviriy san'at mashg'ulotlarida qaysi haykal namunalaridan foydalaniladi?
23. Jamlab qo'yilgan buyumlar yig'indisi nima deydi
24. Aqliy xujum metodi nechinchi yillardan O'zbekistonda qo'llanila boshladi?
25. "Konstruksiya" so'zining ma'nosini toping ?
26. Qanday chizmalarda qirqim qo'llash talab qilinmaydi?
27. Triptix nima?
28. Qaysi qatorda konus kesimlari to'g'ri ko'rsatilgan?
29. "Blik" deganda nimani tushunasiz?
30. Inter'er so'zi nimani anglatadi?
31. Karikatura – bu
32. Geometrik tushunchalarga qaysilar kiradi?
33. "Muhandislik grafikasini o'qitish metodikasi" darsligi muallifi kim?
34. Konstruktiv tasvir nechanchi bosqichda chiziladi?
35. Texnik rasmni hajmli ifodalash usullarini ko'rsating?
36. "Pompeyning so'nggi kuni" asari muallifi kim?
37. Buyumning yig'ish chizmasidagi standart (original) va standartmas detallar qanday aniqlanadi?
38. Portret tasvirlashda fas tushunchasi qanday ma'noni anglatadi?
39. Aylana qanday egri chiziq?
40. Xajm nima yordamida aniqlanadi?

41. Chizma shriftlari standartga asosan qanday yoziladi?
42. Ko'z balandligida joylashgan fazoviy tekislik nima?
43. Detalning ko'rinishini qirqimi bilan qo'shib tasvirlashga nima deyiladi?
44. Narsaning aniq shakli va o'lchamlarini to'liq ko'rsata oladigan tekislikdagi tasvir nima deyiladi?
45. Proyeksiyalovchi nurlar bitta markazdan taralsa, qanday proyeksiyalash usuli deyiladi?
46. Bir biridan keskin ajraluvchi rang turlari nima deb nomlanadi?
47. Reproduksiya so'zining ma'nosi nima?
48. Uzluksiz ta'lim tizimi qaysi javobda to'g'ri ko'rsatilgan?
49. Aksonometriya turlaridan biriga asoslanib, qo'lda chizilgan yaqqol tasvir nima deyiladi?
50. Bilim sifatini aniqlashda qaysi usulning muhimlik darajasi yuqori?

Chizmachilik fanidan savollar:

1. Yer usti va yer osti elektr, telefon, turli quvurli o'tkazgichlar tasvirlari qanday planda ko'rsatiladi?
2. Silindrik tishli ilashmalarning boshlang'ich aylanalari qanday ko'rinishda chiziladi?
3. Aylana qanday egri chiziq?
4. Sferik sirtga tekislik nima bo'yicha urinadi?
5. Qanday birikma shlitsali birikma deyiladi?
6. Metrik rezbaning profili qanday shaklda bo'ladi?
7. Truba silindrik rezbalari qayerlarda ishlatiladi?
8. Standartda qaysi chizma shrifti belgilanmagan?
9. Qanday holatda masshtab soni oldiga M harfi qo'yilmaydi?
10. Tasvirlashda nechta asosiy ko'rinish mavjud?
11. «Ko'rinish» nima?
12. Topografik sirtning profili deb nimaga aytiladi?
13. Topografik sirtning profili deb nimaga aytiladi?
14. Relyef deb nimaga aytiladi?
15. Chizmalarda kesim va qirqim qo'llashning maqsadi?
16. Dyuyimli rezbalarda bir dyuym necha mm ga teng?
17. Qanday birikma ajralmaydigan birikma deyiladi?
18. Detalning yuzalariga nima uchun qoplamalar qoplanadi?
19. Yaqqol tasvir deb nimaga aytiladi?
20. Sirtning g'adir - budirligi deb nimaga aytiladi?
21. Pofilning chetga og'ishi deb nimaga aytiladi?
22. Qirqimga kiritilmagan kesim nima deyiladi?
23. Buyumda o'rnatish vintlari qanday vazifani bajaradi?
24. Silindrik detallarning bosh ko'rinishi qanday tanlanadi?
25. Binoning olddan ko'rinishi qanday nomlanadi?
26. Asosiy devor nima deyiladi?

27. Ajralmas birikmaga qanday birikma kiradi?
28. Shtiftlarda faskalar nima uchun ochiladi?
29. Parabola qanday egri chiziq?
30. Chizma jihozlariga nimalar kiradi?
31. Shlitsali birikma deganda qanday birikma tushuniladi?
32. Shponkali birikmalarda vallar nimaga nisbatan tanlanadi?
33. Asosiy yozuv oʻrni shizma formatining qayeriga joylashtiriladi?
34. Chizma shriftlari standartga asosan qanday yoziladi?
35. Bino poydevorining asosiy xizmati nimadan iborat?
36. Yigʻish chizmalari qanday boʻlishi lozim?
37. Birikmalarda yonma-yon joylashgan kesim yuzalari qanday shtrixlanadi?
38. Bino devorlarining yer osti qismlari davomi nima deyiladi?
39. Binoning konstruktiv elementlariga nimalar kiradi?
40. ▷ 1:4 belgi nimani ifodalaydi?
41. Binoning gorizontal qirqimi nima deyiladi?
42. Chizmada oʻlcham chiziqlari orasidagi masofa nechaga teng?
43. Qiyalik belgisining oʻtkir burchagi qaysi tomonga qaragan boʻladi?
44. Uzun detallar chizmada qanday shartli tasvirlanadi?
45. Detallar qanday chizmalar asosida tayyorlanadi?
46. Eng qulay oʻlcham qoʻyish qanday?
47. Qurilish chizmalarida oʻlchamlar qanday koʻrinishda qoʻyiladi?
48. Faqat konus kesimlarini belgilang?
49. Vint yoʻli deb nimaga aytiladi?
50. Yirik qadamli metrik rezbalar qachon qoʻllaniladi?

Tasviriy sanʼat va muhandislik grafikasi taʼlim yoʻnalishi bitiruvchi talabalari uchun bitiruv malakaviy ishi mavzulari

- 1 Natyurmort yaratish va uning metodik bosqichlari
- 2 Pedagogik rasm ishlash usullari
- 3 Sharq minatyura illyustratsiyalaridan namuna ishlash
- 4 Rangtasvirda manzara ishlash metodikasi
- 5 Rangtasvirda natyurmort yaratish va uning metodik bosqichlari
- 6 Qalamtasvirda manzara ishlash metodikasi
- 7 Ertaklarga ishlangan illyustratsiyalarning tarbiyaviy ahamiyati
- 8 Dengiz va suvlarni rangtasvirda ifodalanishining usul va metodlari
- 9 Naqsh kompozitsiyalarini chizish va uning turlari
- 10 Amaliy bezak sanʼatida tabiiy shakllarni stilizatsiyalash metodlari
- 11 Oʻzbek halq ertaklari asosida illyustratsiya ishlash
- 12 Etyud ishlash bosqichlari mavzusida rasm chizish
- 13 Qalamchizgilar yaratish va ulaning ahamiyati
- 14 Ajralmaydigan birikmalar mavzusiga rasm ishlash
- 15 Mashhur manzarachi rassomlar ijodidan nusxa koʻchirish
- 16 Iliq ranglardan foydalanib Girixli naqsh kompozitsiyasini ishlash
- 17 Sovuq ranglardan foydalanib Girixli naqsh kompozitsiyasini ishlash

- 18 Iliq ranglardan foydalanib Islimiy naqsh kompozitsiyasini ishlash
- 19 “Vodiy tog‘ manzarasi” mavzusida kompozitsiya ishlash
- 20 Badiiy asar mavzusiga kompozitsiya ishlash
- 21 Shaxar manzarasi mavzusida kompozitsiya ishlash
- 22 Plakat ishlashda mavzuli kompozitsiya (ekologiya)
- 23 Plakat ishlashda mavzuli kompozitsiya (baxtli bolalik)
- 24 Mavzuli-voqeaband kompozitsiya ishlashda voqelikni badiiy obrazda tasvirlash.
- 25 Kitob bezash bo‘yicha kompozitsiya eskizlarini ishlash.
- 26 Tasviriy san‘at darslarida ko‘rgazmali qurollar tayyorlash
- 27 Amaliy san‘at darslarida ko‘rgazmali qurollar tayyorlash
- 28 Mavzu asosida dekorativ rasm ishlash
- 29 Tasviriy san‘atda janrlar asosida rasm ishlash (portret janri)
- 30 Tasviriy san‘atda janrlar asosida rasm ishlash (manzara janri)
- 31 Tasviriy san‘atda janrlar asosida rasm ishlash (animal janri)
- 32 Tasviriy san‘atda janrlar asosida rasm ishlash (morina janri)
- 33 Tasviriy san‘atda janrlar asosida rasm ishlash (maishiy janr)
- 34 Tasviriy san‘atda janrlar asosida rasm ishlash (batal janri)
- 35 Tasviriy san‘atda janrlar asosida rasm ishlash (tarixiy janr)
- 36 Qush hayvon va boshqa jonivorlarni chizishda chiziqli grafik tasvirlardan foydalanish
- 37 Maktabda buyumlarni o‘ziga qarab rasm chizishda yorug‘ va soyaning ahamiyati
- 38 Yog‘och o‘ymakorligida ishlatiladigan naqsh turlari va ularni tasvirlash
- 39 Maktabda buyumlarni o‘ziga qarab rasm chizishda yorug‘ va soyaning ahamiyati
- 40 Ajraladigan rezbali birikmalarni tasvirlash
- 41 Ajraladigan rezbasiz birikmalarni tasvirlash
- 42 Ajralmaydigan birikmalarni tasvirlash
- 43 Binokorlik chizmalarini chizish (fasad)
- 44 Binokorlik chizmalarini chizish (plan)
- 45 Grafik usulda portret ishlash
- 46 Qalamda turli chiziq (shtrix) lar yordamida tasviriy obrazlar yaratish
- 47 Tasviriy san‘atni o‘qitishda loydan foydalanib kompozitsiya chizish
- 48 Amaliy san‘atda xajmli xarflarni qog‘oz va turli materiallardan yasash
- 49 Miniatyura kompozitsiyasidan namuna ishlash
- 50 Umumiy o‘rta ta’lim maktabining chizmachilik darslarida qurilish chizmalarini tasvirlash
- 51 Milliy kiyimda ayol qomatini tasvirlash
- 52 Yig‘ma birikmalar chizmasini chizish
- 53 Temir beton konstruksiyasini tasvirlash metodi
- 54 G‘ovakli jismni etishmaydigan proeksiyasini topish va dimetriyasini yasash
- 55 Geometrik sirtlarni o‘zaro kesishuvi va ularning aksionometriyasi

- 56 Arxitektura qurilish ishlarida perspektiva qoidalaridan foydalanish
- 57 Sharq minatyura maktablarida ramziy ifodalarning qo'llanilishi
- 58 Badiiy san'at asarlarida shakllar psixologiyasini tasvirlarda ifodalanishi
- 59 O'quvchilarga geometrik yasashlarni o'rgatish usullari
- 60 Xalq amaliy san'atida ramziy belgilarni ifodalash
- 61 Boshlang'ich sinflarda "Men sevgan qaxramonlar" mavzusida kompozitsiya chizish
- 62 Zardo'zlik san'atida ornamentning qo'llanilishi
- 63 Zardo'zlik san'atida ishlatiladigan naqsh elementlari
- 64 Rangtasvirda portret ishlash metodikasi
- 65 Pedagogik rasm ishlash usullari
- 66 Avtokat dasturi orqali inter'er va ekster'erni loyihalash
- 67 Me'moriy obidalarini maketlar asosida tayyorlash
- 68 Gobilen san'atida badiiy shakllar stilizatsiyasini tasvirlash
- 69 Zamonaviy qishloq kompozitsiyasini rangtasvirda ishlash
- 70 Maktab chizmachilik darslarida chizmalarga o'lcham qo'yish qoidalarini o'rgatish
- 71 Andozalar_yordamida_naqsh_chizishni_tasvirlash
- 72 "Bahor gullari" mavzusida natyurmort ishlash
- 73 "Kuz" mavzusida natyurmort ishlash
- 74 "Yoz" mavzusida natyurmort ishlash
- 75 "Qish" mavzusida manzara ishlash
- 76 "Kuz" mavzusida manzara ishlash
- 77 "Baxor" mavzusida manzara ishlash
- 78 "Bolalik" mavzusida kompozitsiya ishlash
- 79 Rangtasvirda turli materiallar yordamida tasviriy obrazlar yaratish
- 80 Miniatyura uslubida illyustratsiya ishlash
- 81 Amaliy bezak san'atida naqqoshlik kompozitsiyalarini yaratish
- 82 Kubizm yo'nalishida portret chizish
- 83 Shahar manzarasini dastgohli rangtasvirda tasvirlash
- 84 Kuz mevalari asosida natyurmort kompozitsiyasini yaratish
- 85 Xajmli haykaltaroshlik asarini yaratish
- 86 Zamonaviy o'zbek liboslari asosida kompozitsiyalar yaratish
- 87 Rangtasvir darslarida akvarel texnikasidan foydalanib etyud ishlash
- 88 Dekorativ kompozitsiya yaratish
- 89 Me'morchilik ansambli mavzusida kompozitsiya yaratish
- 90 "Me'moriy manzara" mavzusida kompozitsiya ishlash
- 91 O'zbek rassomlari ijodida manzara janrini ifodalanishi
- 92 Plener amaliyotida manzara ishlash

- 93 Muxandislik grafikasi darslarida buyumlarga qirqim berish metodikasi
- 94 Zumrad va qimmat ertagi qaxramonlarining illyustratsiyada aks etishi
- 95 “Birikmalar” mavzusini chizmalarda o‘rganish
- 96 «Yig‘ish chizmalsini bajarish» mavzusini o‘qitish metodikasi.
- 97 Yig‘ish chizmalari mavzusini o‘qish mavzusining metodik ishlanmasi.
- 98 Mashinasozlik chizmalarini o‘qish va bajarishga o‘rgatishning texnologik xaritasi.
- 99 Ajraluvchi birikmalar mavzusi bo‘yicha dars ishlanmasi
- 100 Ajralmaydigan birikmalar mavzusi bo‘yicha dars ishlanmasi
- 101 O‘quvchilarga ajraladigan rezkali birikmalarni chizishni o‘rgatish
- 102 O‘quvchilarga rezkali standart biriktirish detallarini chizishni o‘rgatish.
- 103 O‘quvchilarga vint chiziqlari va vint sirtlarini o‘rgatishda metodik yondashish.
- 104 Kesimlarda materiallarni grafik tasvirlashni o‘rgatishning ahamiyati.
- 105 Chizmalarda shartliliklar va soddalashtirishlarni, tasvirlashdagi o‘ziga xos hususiyatlari.
- 106 Detal eskizini tuzishga o‘rgatish
- 107 O‘quvchilarga yig‘ish chizmalarini tuzish tartibini o‘rgatish.
- 108 Puantalizm yo‘nalishida kompozitsiya ishlash
- 109 Avangard yo‘nalishida kompozitsiya ishlash
- 110 Plener amaliyotida tog‘ manzarasini ishlash

Adabiyotlar

1. Abduraxmonov G‘.M. Kompozitsiya asoslari. Toshkent, “Iqtisod-moliya”, 2010
2. E.Jabborov. Kompozitsiya. Qarshi, 2019
1. Abdurahmonov G‘.M. Rangtasvir va kompozitsiya.- Toshkent, «O‘qituvchi» 1995.
2. Tolipov N., Abdirasilov S., Oripova N. Rangtasvir (1-qism). «SHARQ» Toshkent, 2002.
3. Tolipov N., Abdirasilov S., Oripova N. Rangtasvir (2-qism). «SHARQ» Toshkent, 2003.
4. Abdirasilov S., Tolipov N. “Dastgoxli rangtasvir” «IQTISOD-MOLIYA» Toshkent , 2008.
5. Tolipov N., Abdirasilov S., Oripova N. Rangtasvir. T. O‘zbekiston, 2006. Asosiy darsliklar va o‘quv qo‘llanmalar.
- 6.B.Boymetov “Qalamtasvir” Pedagogika institutlari va universitetlari talabalari ushuni o‘quv qo‘llanma. Toshkent 1997 y.
- 7.Tojiyev b., Maxkamova S. “Qalamtasvir” (dastlabki saboqlar) metodik qo‘llanma Toshkent 2013 y.
8. "Muhandislik grafikasini o‘qitish metodikasi" E.I.Ro‘ziev, A.O.Ashirboyev. Toshkent-2010 yil 9-11-s.
9. M.Xalimov, F.E.Ochilov «Shizmachilik» Qarshi-2012.
- 10..J. Yodgorov, A.Narzullayev.Topografik chizmachilik – Namangan, 2012.

- 11.Raxmonov I., Abduraxmonov A.,Chizmachilikdan ma`lumotnoma T.«Alisher Navoiy nomidagi Milliy kutubxona». 2005.
- 12.M.B.Shah, B.C.Rana.Engineering Drawing. India. 2009.
- 13.J.Yodgorov, «Geometrik va proeksion chizmachilik», T.:, «Fan». 2008.
- 14.Sh.K.Murodov va boshqalar, Topografik chizmachilik, T.:, Cho'lpon, 2009
- 15.J.Yodgorov, Mashinasozlik chizmachiligi, T., O'zbekiston, 2009
- 16.I.Rahmonov, A.Valiyev. Chizmachilik, "Voris-nashriyot" T.:,2011

Xorijiy adabiyotlar

17. Paul Thomas, Anita Taylor Drawing, London-2011
- 18.Brington Barber "Full course of the drawing", Barselona-2014.
19. Suzanne Brooker Techniques for rendering sky, terrain, trees and water. Published in the
- 20.United States by Watson-Guption Publications, an imprint of the Crown Publishing Group, a division of Penguin Random House LLC, New York. 2015. s-664

Internet saytlari

www.pedagog.uz

www.edu.uz

www.nadlib.uz (A.Navoiy nomidagi O'z.MK)

BAHOLASH MEZONI

I. 60111200 – Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi ta'lim yo'nalishi bitiruvchi talabalari uchun umumkasbiy va ixtisoslik fanlaridan Davlat attestatsiyasi yozma ish yoki test sinovi shakllarida o'tkazilishi mumkin

Umumkasbiy va ixtisoslik fanlari bo'yicha o'tkaziladigan Davlat attestatsiyasi ko'p variantli yozma ish shaklida o'tkazilsa har bir variant beshtadan savoldan iborat bo'ladi.

Yozma ish variantining birinchi savoli "Qalamtasvir" fanidan, yozma ish variantining ikkinchi savoli "Rangtasvir" fanidan, yozma ish variantlarining uchinchi savoli "Chizmachilik" fanidan, yozma ish variantining to'rtinchi savoli "Tasviriy san'at va muhandislik grafikasini o'qitish metodikasi" fanidan, yozma ish variantlarining beshinchi savoli "Grafik tasvirlash asoslari" fanidan bo'lib, barcha savollarga 20 balli tizim asosida baholanadi.

Yozma ishni o'tkazish uchun uch (akademik) soat vaqt beriladi.

Umumkasbiy va ixtisoslik fanlaridan Davlat attestatsiyasida har bir savol bo'yicha talabalar bilimi quyidagi mezon asosida baholanadi:

"Qalamtasvir" "Rangtasvir", "Chizmachilik", "Tasviriy san'at va muhandislik grafikasini o'qitish metodikasi", "Grafik tasvirlash asoslari" fanlaridan:

Davlat attestatsiyasida har bir yozma javoblar quyidagi mezon asosida baholanadi:

- berilgan savolga to'g'ri va to'liq javob yozilsa, savolning mazmuni, mohiyati to'g'ri va izchil yoritilsa, shuningdek, ijodiy yondashilsa, javobda mantiqiy yaxlitlikka erishilsa o'zlashtirish ko'rsatkichi **17,2 - 20 ball** oralig'ida baholanadi;
- berilgan savolga to'g'ri javob yozilsa, savolning mazmuni to'liq yoritilgan bo'lsa, o'zlashtirish ko'rsatkichi **14,1 – 17,1 ball** oralig'ida baholanadi;
- berilgan savolga og'zaki javob noto'g'ri yoki yuzaki yozilgan bo'lsa, biroq berilgan savolning mazmuni to'liq yoritilmagan bo'lsa, o'zlashtirish ko'rsatkichi **12-14 ball** oralig'ida baholanadi;
- berilgan savolga javob noto'g'ri yoki yuzaki javob berilsa, qo'yilgan masalaning mohiyati mazmuni ochib berilmasa, unda o'zlashtirish ko'rsatkichi **0 - 11,9 ball** oralig'ida baholanadi. (**17,2-20 ball - a'lo, 14,1-17,1 ball - yaxshi, 12-14 ball - qoniqarli, 0-11,9 ball - qoniqarsiz**).

II. 60111200 – Tasviriy san'at va muhandislik garfikasi yo'nalishi talabalariga mutaxassislik fanlaridan Davlat attestatsiyasi test sinovi shaklida o'tkazish tartibi va baholash mezonlari

“Qalamtasvir” fanidan, yozma ish variantining ikkinchi savoli “Rangtasvir” fanidan, yozma ish variantlarining uchinchi savoli “Chizmachilik” fanidan, yozma ish variantining to'rtinchi savoli “Tasviriy san'at va muhandislik grafikasini o'qitish metodikasi” fanidan, yozma ish variantlarining beshinchi savoli “Grafik tasvirlash asoslari” fanidan ko'p variantli test sinovi shaklida o'tkazilsa har bir variant 5 ta yoki yozma savollaridan iborat bo'ladi. Olingan ballni yuqoridagi jadval orqali 5 bahoga o'tkaziladi.

Baholash usullari	Test topshiriqlari, yozma ish, tahlil uchun misollar, taqdimotlar
Baholash mezonlari	5 (a'lo) – fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtira olish; – fanga oid ko'rsatkichlarni tahlil qilishda ijodiy fikrlay olish; – o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish; – o'rganilayotgan jarayonga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash va ularga to'la baho berish; – tahlil natijalari asosida vaziyatga to'g'ri va xolis baho berish; – o'rganilayotgan jarayonlarni analitik jadvallar orqali tahlil etish va tegishli qarorlar qabul qilish. 4 (yaxshi) – o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish; – tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish; – o'rganilayotgan jarayonga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash va ularga to'la baho berish; – o'rganilayotgan jarayonlarni jadvallar orqali tahlil etish va tegishli qarorlar qabul qilish.

	3 (qoniqarli) – oʻrganilayotgan jarayonga taʼsir etuvchi omillarni aniqlash va ularga toʻla baho berish; – oʻrganilayotgan jarayonlarni analitik jadvallar orqali tahlil etish. – qaror qabul qilish haqida umumiy biliga ega boʻlish 2 (qoniqarsiz) – oʻtilgan fanning nazariy va uslubiy asoslarini bilmaslik; oʻtilayotgan fan qonuniyatlarini oʻzlashtirishmaslikni bilmaslik
--	---

Umumkasbiy va ixtisoslik fanlaridan Davlat attestatsiyasisi boʻyicha umumiy oʻzlashtirish koʻrsatkichi 2 dan 5 bahogacha baholanadi (5 baho – aʼlo, 4 baho – yaxshi, 3 baho – qoniqarli, 2 baho – qoniqarsiz) yoki baholash 100 ballik shkaladan 5 baholikka oʻtkaziladi.

Daraja	5 baho tizim (baho)	Oʻzlash-tirish foizda	Anʼanaviyda	Baholash mezonlari
Oʻquv boshqarma uchun		Professor-oʻqituvchi uchun		
A+	4,51-5,0	91 - 100	Aʼlo	Talaba materialni mustaqil ravishda tez oʻzlashtiradi: xatolarga yoʻl qoʻymaydi; mashgʻulotlarda faol ishtirok etadi; savollarga toʻliq va aniq javob beradi.
A	4,3-4,5	86-90		talaba materiallarni mustaqil ravishda oʻzlashtiradi: xatolarga yoʻl qoʻymaydi; savollarga toʻliq va aniq javob beradi.
B+	4,05-4,29	81-85	Yaxshi	talaba materiallarni yaxshi oʻzlashtirgan, uni mantiqiy ifoda eta oladi; mashgʻulotlarda faol ishtirok etadi; savollarga toʻliq va aniq javob beradi, biroq uncha jiddiy boʻlmagan xatolarga yoʻl qoʻyadi.
B	3,51 - 4,04	71-80		talaba materiallarni yaxshi oʻzlashtirgan, savollarga toʻliq va aniq javob beradi, biroq uncha jiddiy boʻlmagan xatolarga yoʻl qoʻyadi.
S+	3,3 - 3,5	66-70	Qoniqarli	asosiy materiallarni biladi, biroq aniq ifoda etishga qiynaladi; savollarga javob berishda aniqlik va toʻliqlik yetishmaydi; materiallarni taqdim etishda ayrim xatoliklarga yoʻl qoʻyadi; kommunikatsiya jarayonida

				qiyinchilik sezadi.
S	3,0 - 3,29	60-65		asosiy materiallarni biladi, biroq aniq ifoda etishga qiynaladi; savollarga javob berishda aniqlik va to'liqlik yetishmaydi; materiallarni taqdim etishda ayrim xatoliklarga yo'l qo'yadi;
F	3,0 dan kam	59 dan past	Qoniqarsiz	materiallarni o'zlashtirmagan; savollarga javob bera olmaydi; mashg'ulotlarda ishtirok etmaydi

ESLATMA: Yakuniy davlat attestatsiya jarayonida qo'yilgan bahodan norozi bo'lgan bitiruvchilar yakuniy davlat attestatsiyasi baholar e'lon qilingan kundan e'tiboran uch kun muddat ichida appelyatsiya komissiyasiga murojaat qilishga haqli. Yakuniy davlat attestatsiya komissiyasi va talaba o'rtasida baholash ballari bo'yicha yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolar maxsus appelyatsiya komissiyasi tomonidan ko'rib chiqiladi hamda DAK raisi bilan kelishilgan holda xulosa qilinadi.

